

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Isarum ö. Hellaryd
Uppteckningsår: 1934

Upptecknat av: Ing. Holmberg
Adress: Grönbystr.
Berättat av: Fars berättelser
Född år 1827 i Isarum

Uppteckningen rör se register nästa sida!

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Speciellt Bråkne Härad Adress: Svängsta
 Socken: Åsrum & Hellaryd Berättat av: Fars berättelser
 Uppteckningsår: 1934 Född år 1827 i Åsrum

Uppteckningen rör Textilier II. Ålm. spannatsamnen

Register	sid
Olika förslag och dessas färg	I - II
Hanv och ull	III
Färens klippning och ullens olika benämning	IV - V
Ullens förring Ullmöjjar	VI
Färens klippning och ullens tortering	VII
Ullens kartning	VIII - IX
Handgrepp vid kartning, ullens blandning "Kard grått"	X - XI - XII
Betalningsmedel för kartning & spinning. "Bpon"	XIII
"Plåtakakor"	XIV
En natt på karegille	XV - XVI
Nöthår som spannatsamne "Skinnato"	XVII - XIX

Får höllas i Blekinges skogsbygd här för ullens, skinnens och köttets skull. Men färnjothen förstod, eller rättare sagt:

Ville man ej använda! Orsaken häntill är mig obekant. Men på Listerlandet har jag hört omtalas att mycket används säsom "doppa" = (sås) till potaten! Sedan man först lagt gröt sate deri.

I äldre tid troj jag ej att allmogen förstod vad som menas med "raser" bland ojärlagen. Tidens ej heller bland farren.

Man ärvde, eller köpte sådana får som grammarne har! Man fastade mer avseende vid turen än vid ojärlaget! Och turen skaffade man sig genom klokasubbars bemedling! Men då färköt innehöll säsom en mycket viktig beståndsdel i födan, isärmerket vid "kalasen" strävare man efter att erhälta får som bär har god ull = (lang, fin och mjuk) och laminerar mycket kött.

Först på 1870 talet hörde jag bonderna tala om en föreläktig fårars som de kallade: "Merinofår"! Men något närmare om dessa, känner jag ej till. Ett piggt, ljusblått får ansägs säsom mycket bättre, även om det visare stor odugd med att hoppa över stängsel

är ett får med särliga lugna vanor, fastän dessa senare var mycket bättre att hålla reva på, och som genom att vara mera stilla icke så ofta togas av råven.

Färgen på faren var allmänt vit, fastän så och då även förekom att något kunde bli helbrunt. Brödiga eller mångfärgade får har jag varken själv sett, ej heller hört omtalas. Och utan att svarta får används ^{sällan} till annat än strumpor. Ansägs därför mindre värda än den vita, även om den var lång och mjuk!

På alla gårdar höll man förr i tiden många får för eget behov. Och på de större gårdarna hölls ^{dessutom} "lejefår". Ofta 10-15 st lät faren härröra från handverkare och stuguegare, som då kunde ha en liten "kålhus" vid husen, men ingen betesmark. Det så många får hölls, var en nödvändighet i en tid då så gott som intet stod att köpa, utan hemmets kvinnor var hanvisade till sin egen förmåga och skicklighet att av ull och lin förfärliga allt vad som åtgick till beklädnad i respektive hem. Det var icke allernäst bondfolket egent klädbehov som skulle tillgöras. Hvar och en i gården, från

4328

"heren" som väntar fören till älste storbröder. Och från torpareåkan som "ryssade" ungen i vaggan till förnämsta "vivepien". Ytterst lön ingick till väsentlig del flera eller färre olika klädesplagg. Som alla skulle tillverkas och delvis även sys i hemmen). Ull var verför en nödvändighetsvara
 Handel med ull förförde icke i våra orter. Det kunde den handlare
 fra i "Stan", hos vilken bonden handlade, om hösten erhölla någon mark ull
 Men fastän bonden i gengående erhöll varor till fulla värde, och dero varor,
 s. o. räknades detta ande såsom vängåva, och icke som affär! Knallarne
 kunde även nägongång sason likväl för utbörda varor taga ull, om
 den var lång och vacker! Men högst ofta! Deuna ull före de sedan
 med härlighet till Västergötland der deras kvinnor använde den till de
 varors förförigaende som Knallarne sedan försåde i bygderna). Knalla-
 Jon: Med distriket i Åsarpum Ringmala Hellaryd Åryd & Öjhult. Och
 Knalle-Pelle i Järnhögs & Kyrkhults socknar. Vilket verksamhetsomr-
 fältet 1850-1860-talet. Görva sådana utlappar! Nagon annan
 ullhandel än den nu beskrifna förförde ej! Utbyte av ull mellan de
 särskilda hemmen, för olika fin näraad, förförde deremot ofta.

Fåren klipptes bär om våren och om hösten. Den produkt som fåren lämnade om våren var alltid samma och kallades "LÖ". Och därför man fick om hösten var best och denna benämndes "Ull". Klippnings-tiderna rättade sig något efter väderleken och ej efter någon viss dag. Var våret så varmt att man ansag att fåren ej ledd men av kölden klipptes de om våren så tidigt som möjligt. Dagenow blev sommarullen längre, emedan den fick längre växttid! Höstens klipping företogs ej senare än att utan hundrataxa ut något innan den verkliga kölden kom vid. Hösten (f 10 October) präga om ullens både kvantitet och kvalitet spelade sommatemperaturen ingen liten roll. En torr, varm sommar gav mycken och god ull. Och under en våt regnig sommar blev ullen tätre. Detta var en gammal iakttagelse! Och ullen från årlammen var även tätre än från de gamla fåren. Och den ull som växte under själva bukten kallades "bukatö", och lades alltid för sig själv särskilt varande av ej samma goda beskickhet som den urspriga. Många baggar hade "striare" = (gröpre) ull som även togs för sig själv, den var bra till strumpor.

sid V

4328

Att ullen ryckt ut för hand, har ej förekommit i våra orter!

Inträffade oväder den dag då färden skulle klippas, holt man sig inne
i storstugan, då färden lades på sofflacken medan de klipptes! Var det
vackert vädar holt man sig på gardsplanen. Det på breva vagabottnar
man samtidigt kunde ha trotsat, för under klippning i samma botten.

Man sammanknöt färden i ben med bast eller snöre utvid klorarna
Så att man tog först ett framben, intill detta kom ett bakben, så där
ett framben och sist ett bakben. Man ansåg att spiken hade svårare
att befria sig när de buntats på detta sätt. Men God, sårad brakande!

Klippningen började vid svansen och eftersom klippningen fortskred
strök man med vänster hand undan den lösklippfaßen som till sist
i ett sammankopplad redskap opp över ryggen varpi gjort vändes om
så att nästa sida kunde afverkas på samma sätt En gednmal van
klippe-köring ville ha hela fassen i ett enda sammankopplad på spiken
Nyborjare lyckades icke ha med. Tjäh såg utsäxan ut
Far klippning var kvinnogöra. Markvärdigt nog tillät man även att
hafvande kvinnor fingo delta i arbetet med klippningen.

4328

Efter klippningen sorteras man ullen så att den sämre laves för sig och den bättre för sig. Till att förrvara ullen hade man så kallat "Ullmöjsar". Bundna av groft mattvarpsgarn med maskor som ett fiskgarn, samt lika stor i botten som i övre öppningen. Maskornas storlek 25×25 m. I botten var den sammanslagen med en "rynktråd". Och uppevid fanns även en sådan, med vilken möjsen full med ull hängdes på en spik eller helst tråknek, som var inborrad i väggen på loftet där ullen förravarades. En möjs av vanlig storlek höll 32 maskor runt om och 23 maskor i höjd. På bondstället hade man flera såvana möjsar hängande i en lång rad å loftsväggan. Fina ullen hängde i sina möjsar å ena väggen, och den tänre ullen i sina å andra väggen. Ordning i alle! Fären töllades oft på dagar före klippningen! Man hade gjort den erfarenheten att ullen blev bättre när den fick torka medan den salt på dyret. Den stor trattbalja hade man varmt härvatten, med vilket man med flata händerna överöste och gav farfalten friska tag, sedan man först lyft upp färret och ställt det i baljan. Det brukar

4328

erfordras tvenne kvinnors förenade austrangningar hör till. Den ena
 hade full schå att hålla spiset stilla. För att bättre kunna hålla dem
 hade man om halsen på dem en liten "kloin" av trä, i vilken var
 fastad en kort repstump. Klainen var precis likavun som de man
 hade till nötkreatur, fastän mycket mindre. Efter vättingen höll
 man ofta fären någon stund liggaende på en på trå böcker vilande
 hökhäck medan det mestta vattnet rann bort. Sen fick den gå losa
 som de behagade tills de torkat fullkomligt. Klainen hette "Töarklain"
 Nu händer ofta att under tiden mellan vätting och klippning någon del
 av fallen rökte ånyo få en smutsklick. I så fall flockades dessa tussar
 undan vid sorteringen, varpå dessa ånyo fick trattas med sapvatthen
 varpå denne sll sättes i kofat "på jällen" över kakelugnen till
 torkening, varpå den så kvarva behandlade ullen lades i en särskild möjs

Under de långa höst och vinterkvällarna var det som arbetet med
 ullens kartning försiggick. I kakelugnsrör och runt spisen
 eller lillefyren värs av härig furustubbared ^{flammende stöd} stugan upplystes, slog
 karde-karingarne sig ned på sätet och fallar, med en korg full

4328

med ull till venster om sig och en annan, här till enkom gjord korg
 kallad "Kardkorg" till höger om sig, fasta kardar häll man i venstra
 handen med kardar vänd mot kroppen samt vilande på venstra knäet
 och på denna breddes ut en liten triss ull. Med högra handen häll
 man i den andra kardans skafft, så att ylva kardar var vänd ifrån
 den kardande, på denna kardas lades ingen ull. Varpa man i hastigt
 tempo drog med temlig kraft högra handens kardas upphastigt fram
 över den underliggande venstra kardan som alltid hålls stilla och
 fast med knäet. Med korta mellanrum kastade man kvickt om
 venstra kardar så att båda kardorras tinnar blev vända på samma
 håll och drog härt till mot sig. Da lossnade ullfiberna från den
 ena kardan varpa man böjde fram nytt. Och så förföljde det
 tills ullen var alltigenom så finförslad att den ansågs vara
 tillräcklig "förkardas". En processur som ej kan beskrivas. Endast
 det vana ögat kan avgöra när kardningen är tillräcklig eller "lagom".
 Arbetet heter "förkarda". Och produkten kallas "förkardor".
 Dessa förkardor varo rätt fylliga och lades i den omtalade kardkorgen.

4328

som var särskilt härtie gjort ifty att breven mellan korgens sidor
var just lagom till kavornas längd och denna fick ej bli längre
än redskapet kavorans krev. Välte någon eftersomför kavarn
läres den genast i emellan kavarna, annars blev den ej tillarbetad.

I torparstugor, med många springor i väggarna och ingen annan
eldstad än öppna spisen, var det ofta svårt att hålla den för allens
bearbetning nörliga varmegraden. Utan maste sic uppvarmas. Men detta
sker aldrig framför öppna elden. Istället läres litet eftersomför en korg eller
ett kofat och sättes på jällstängorna i taket ovanför eldstaden. Någon
annan slags uppvärmning brukades ej här i orten.

I Årsum och Mellaryds skogsbygd har man icke några andra redskap
till allens kardning än handkavarna. Men jag hörde omtalas att i Kyrk-
hults socken fanns en och annan som had härtile en slags inräddning
och kallade "Kardskrubb". Men huran denne såg ut vet jag inte.

Obs. Man trocke, med rätt eller orätt: Att ^{tyget av} sett som torkats framför
öppen eld eller i en uppvärmd bakhus har lettare för att angripas
av mal, än sådan som torkat i den uppvärmda lugten, eller

4328

som det på folkspråket hette: "Tulörats" = "Langtörats"

Till firkardningen eller "Smäkardningen" hade man karor av lammas storlek som till Forkardningen, men med något kostare och finare kardtunnar än till forkarorerna (Storleken var 22 cm i längd 12½ i bredd och skapet 11 cm. långt) træts tyckelik till karor 6 fm. Man tog en av de färöiga forkardorna och bredd ut på undra firkardon samt bearbetade denna på lammas sätt som vid forkardningen med hardning och vändning idag, idag tills ullfibrorna varo mycket väl genomarbetade. Hela undra kardon hade då ett tunnt lager ull. Var restes framåvad något på överkaror och med bakhre kanten mot denna framhilor man med tre a fyra lätta tag cirka tredjedelen av undra karorns ull, som genom kardonens dragningar formades cylindrakstiga. Med högra handens nyfor tog man denna nu runvad ull och lade längst ifrån sig på överkaron. Vände så baksidan av överkaron till så att træt kom nedöf och dragkardon löft mot sig. Var hand handgruppen riktigt utforda lag nu smäkardon färöig att läggas i smäkardkorgen för att övertagas av spinnerskan. Av en forkarda blev tre, högst fyra smäkardon.

4328

Alla de små finesser och handgrepp som nu omtalats. Till synes rätt obetydliga för åskådaren fördrade långvarig övning innan man var i stånd att göra dem så att smäckarna kunde godkännas av spinmästaren. Höll man en smäkarda i mypan mot gusset borde den överrakte visa lika utseende. Väntan genomsiktig fick ingen tävla tvunne eller flera fibrer ligga omedelbart intill varann. Ej heller fick några stickhör utgå från ulltylinnen utan den skulle visa jämna slät form som om den levt svarvat. Grovkarva eller färkarda kunde också komma till godhet men smäckardningen fördrade stor vana och god skicklighet. Arbetet hette "finkarva", men produkten kallades "smäckaror".

Liksom man nu vid yllefabrikerna blandar Schooy i den nya silken gjorde man på samma sätt förr vid handarbetet. Man klippte sönder gamla strumpor och rev fört sönder dessa med en kniv och drog härdarnas detta så kallade "Opprev" och man tog en liten tuss ^{drog} bland uller varje gång man lade ny ull på färkarvan. Första härdningen av opprevet kallades: "Karva opprev"! Till detta arbete, som af folket betraktades såsom vanhederligt, brukade gamla rotbjörn användas.

4328

Detta arbete har givit upphov till uttrycket: "Kardar grått". Om någon
fick sig ålagt att sträcka något som var obehagligt så att han därför
gjorde sura miner, så sae man: "Jag trox du kardar grått, smakaer vä" inte."?
Det ullgarn som på detta sätt uttryggades med opperv användes icke till
väfnader, utan endast till strumpor och spänns därför grovare samt
trinnares sluttigen. I alla 3 drängt altsåfter grovlekens på strumporna
man skilde på grova vardagsstrumpor och fina helgdags, eller som de
kallades "Stofla-hosor" --- att ullen färgades före kardningen, kom
endast ifråga då man ville väva grått verken! Eftersom grå ull ej fanns
att tillgå på naturlig väg, måste man på konstigt väg åstadkomma sådan.
Ullen färgades då svart (Hade man svart ull, behöfdes ingen färgning) och
vid kardningen lades önsom en svart önsom en vit liten tråd på kardar
som sedan genom kardars arbete så väl sammankländes att garnet
blev grått. Men endast i nötfall färgades ullan, ty arbetet med kardning
av sådan tog mer än vubbla tiden, och kunde ej åstadkommas utan av en
riktigt van karderska Grått verken föll sig därför rätt rykt och det
räknades särskilt storartat förmöget att tillverka gråa väfnader.

I or gävar var flera figor funnos, och den god tillgång på torpar i kyrkans
 vilka ej fördrade mer än fötter för sitt arbete, kunde ellers bearbetning ske
 utan lejö hjälp. Endast när riktigt fint verken såsom till brudgums-
 kläder eller brudutstyrset kräffades vände man sig germe till en som
 var känd såsom god spinnerstaka! Denne erhöll, både då hon hembörde
 ellers (som alltid vägras) och då hon afhennade det färdigspunna garnet
 så kallad "Bkön", bestående av en 10 a 12 markars kaka bröd. En "sjok"
 spickefläck på 8 a 10 marker, En markt smör. En kanna ärtor eller
 en kanna helgryns = (Röngryns) Några stora så kallade "Tulben", att
 koka soppa på (Tulben = Ben från ett stort nötkreatur som ej varo
 varre afskalade än ett nära köttrestefannskar, men som fört
 kokats soppa på i bondgården) Hade spinnerstakan pengar, kunde hon
 dessutom till beklädnad av dem, erhälle några gamla avlagda kläder
 som fick användas tills de passade samt 4 daler = 67 öre till ett par nya
 karsor, 1 eller 2 skäppor potater eller rovor dessutom! Sållan bekloms
 pengar såsom betalning. Men var det mycken spinning och förrådet tog
 slut var man villig att komma häringen mera, sålänge arbetet varade

4328

I samband med spinningen måste jag omtnå en gammal set som jag ej vet hur upphölls. Vid leveransen av det spunna garnet hörde alltid till att "sponekäringen" = (spinnerskan) skulle ha 4 eller 5 markar fint kornmjöl "te om plåtakaka, för ofta man i orning". Man trodde att magen genom det ideliga kordaret "gick ne" = (gjökhur). Min mor hade under ett tiotal år spinning varje vinter till Hökadal och Monabokas fina verkensvärvare, hon blev 84 år men aldrig hörde jag henne säga annat än att magen sett på sin rätta plats! — — Rödskap till ullens bearbetning såsom karor och spinrock fanns i nästan varje stuga och fliten och arbetsvilljan var hos alla medfödd. Då och i regel utförs allt arbete med ullens beredning i hemmen, var för sig Endast då fråga var om finaste verkensvärvare till vilka försårs vanligt fint och jämt garn, vande man sig till hertill särskilt kunniga sponekäringar.

Spinnrockar köptes hedsj på "Lexio" marknad = Giffhamessau. Göinge-rockarne var även mycket bra. Karor köptes här på marknaden och av kringvandrande kartmakare, oftast var dessa från Göinge-hället. De kom med stora ryggbördor över höften, besökande varje hem.

Kardgullen förekom ofta! På locken av de väggfasta tapporna samt på
 några på golvet placerade sätet slog kardkäringarne och dökerna ner
 och kvarvare, pratade, gjög historier och sjöng visor till fram mot morgons
 bröken! Hafte hade man ej ofta, och då sparsamt. Men mål av flera
 slag, jaunkakor vafflor m.mera, torktad frukt gjöds omkring och
 vi pojkar som kommit med, föregivande att vi skulle prepara om elden
 på spisen, men egentligen för att få ett mål mat, samt åhöra spök-
 historierna och helst göra skålmycket, brukade "målla" till måls
 på de kvarvandes näror med fruktärörerna vilket renderade oss
 mången druktig klapp av kardon, fra nagon som fått en fulltrapp
 "var det snö" på marken och nagon av oss var ute, passade vi på att da
 nagon gick igenom dörren slänka in en snöboll genom dörrsprängan
 tröffor vi nagon i hanna så att snön stänkte upp till ryggåsen
 var det bäst hella sig ute en stund. Ty man kunde då göra sig säker
 på att ja "främmade fingrar i häret", när man kom in igen!
 Kardgullen varo liksom brötegullen gouterade folkmöjen till vilka
 man gerna samlades. På kardgullen förekom sällan annat än

4328

forkarning Och någon ersättning i form av betalning för arbetet förekom aldrig. Men folklämmet var på den tiden sådan att man gärna hjälpte varandrade vid alla tillfällen då sådant behöfdes. Den ene haver ett, den andre ett annat som med samfälts hjälp utfördes till allas bästa. All yttelump som man ville riva till "opperv" skjötjörs förd i rent vatten varpå det grundligt tvättades i varmt såpvattnet. Men koktes icke. Detta breddes ut på av tunna hasselspån plättar torkållor. sådana som man använde då man torkade frukt eller blåbär. Dessa ållor ställtes sedan på jöllstängerne i taket över spiseln eller kakelugnen där sätts fanns. Man undvek att torka oppervet i bakenugn. Ibland kunde man med hänsyn så lättigt att man kunde torka det vid solvärmen ute i fria luften, vilket ansågs säröva aldrabäst. I somliga byar där man ej hade några rotbjörn fick man använda kruvandrande tiggare till arbetet med oppervet emedan en lagstavt temare ansåg detta arbete säröva vanarande. Men torpare och falligt folk måste själva göra arbetet. Dessa hade icke råd att hyra några betänkligheter härvidtag. Hvarför denne jordou vidlände arbetet känner jag ingenting om.

4328

Garn, vari opprör till någon del ingick, kallas: "Opprevagarn". Och detta garn användes i våra orter, som förr sagt endast till strumpor, och på så sätt att man endast gjorde kragen och ner på halva benet med sådant garn. Till "fötet", om själva foten hade man regelbundet ullgarn, emedan opprevagarnet hade mycket mindre slitsstyrka, och var icke heller så varmt.

Nöthår som spåradssåmme.

Nöthår eller som det här kallas "Skinnato", användes rätt mycket förr, såsom spåradssåmme, och uppblandades därför, allt efters avvändningen både med ull och med blåror. Nöthåret köptes hos närmaste garnare och fiskades först med löärkeis eller hasselslyor för att befrias från halk och dramm) så gott sig göra lätt. Men på grund av hårets obetydliga längd kunde det ej tvättas före kardningen. Därfor hade man svarit för att få någon att åläga sig bearbetningen av detta vanniga såmme. Årta fram på 1870 talet förekom att falligt folk använde skinnato till strumpor. Och det märkligaste var att man då icke blandade det med ull, utan med blåror = (Ese) Först lade man en liten lock blåror på kardar och kavrade

SIS XVIII

4328

dessa tills de blivit väl finfördelace, rättare nogt uppluckrare, så att de såsom bindämne kunde fästa vid anna annen. Nu lades några "noppor" skinnato bland blåmora på koden varpå detta harkades och vändes åtta tills alltsammans antog ett likartat utseende då det delades i smäkharor, och var dennes färtigt för spinning. Till kardningun användes gamla stilna ullkaror. Man har ej röd att här till begagnas mya. Ty liksom detta arbete var det dommigaste och otrefligaste av alla husliga sysslor, var det även det särst betalade. 16 skilling = $\frac{3}{4}$ öre i gamla tider och 3 daler = 50 öre för mark = (skälpunkte) i senare tid utgjorde hele betalningen för kardning och spinning av skinnato! Egentligen nog, har detta arbete aldrig betalts med rena pengar och ej såsom eftersättning med i hundrade naturaprokter, vilket för dem spinnande varit mycket förmäktligare.

Och: Hur stor kunde blandningsprocenten av blåmor och nöthår vara? Här, liksom vid all spinnad blandning fanns ingen regel i rigt eller velyan. Ty liksom efters godhet och deraf följande absorberingsförmåga kunde vara olika för olika får. Likavant var det med blåmor från lin som växte

på den ena eller andra åkern! Här liksom vid blandning av ull, fick
 det vandra ögat och hänsyn i karorshaus fingerfletor avgöra hur
 stor eller liten blandningen borde bli. Om de som nu levda och som ej
 lät konsten ville försöka sig på sådant arbete maste dr experimentera
 sig fram tills erfarenhet vanns. Det kunde väl få möga bli ett slags
 gäv, men längt ifrån finge detta där jemna consistens som de gamla
 varo i ständ att framställa! --- Av den nu omtalade blandningen
 gjordes strumpor, och dessa varo temligen slitstarka men holla dålig varme
 om fötterna. Deras värsta dågheit var om att de alltid strökos och
 bliare så att man trodde strumporna var fulla med löss som betos!

För långt tillbaka i tiden har man väft hästläcken av nöthår. Men i detta
 fall blandades först illan med nöthåret. Även här hörades ullen enbart, något
 innan nöthåret lades till. Det farliga gavet tillhavre och färgades i olika
 färger innan det väffdes. Det räknades säson en heder om man kunde visa
 vackra täckan på hästarnes ryggar bär vid kyrkobesök och vid marknaderna
 och tingresor så att hästläcken väffdes i flera, både vackra och smakfulla
 mönster. I de väggfasta sofforna = (bänkar) i älde bondgårdar, där

4328

figor, dränger och arbetstolkade ha de sin soffplats, förekom säsongen "på hög" oftast ett slitet "Skinnatostläcke" = (Hästtäcke, som först användts till hästarne i några år) Hästarne skulle enligt uttrycket: "Ta hedern å dom!"

I de förmämre gärdarne väfdes förr, lyxtäcken, som vid väfningen kallas: skinnatost-kläde (kläde) till tillmod från hästtäckena. Men vid begagnandet hette det "bänka-kläde". Detta användes till att breda över bänkarne för att sitta på vid jul, Bröllop, begravningar eller stora gästabud. Där emellan hängdes det upp på vindruvan att förvaras. Dessa kläde i vilka förrut ingick i större procent än i hästtäckan och var till garnet färgats. Voro såväl vad mönstring som färgtannundellning beträffar verkliga konstverk. Som i våra dagar utan torckan tagit första pris bland konstväfna. Den bontu som hade råd att hålla sig med bänkakläde, var "kocken" för hela omnejden.

Tyska finns nu knappast mer än minnet kvar av dessa vackra och solida väfnarvalster. Allmogen har glömt konsten men mönstren ha alminstone delvis kommit till heders vid väfskolorna! På senare tider har man börjat väva galonatkor av nöthår. Men garnet spinnas numera vid fabriker. Kvaror och spinnrockar ha totalt försvunnit ur arbetarens hem!!

"Geta-ragg" (= gelhaar) användes förr av nästan varje i skogen arbetande person till ytterbeklädnad av fötterna. Och Getta fanns det gott om på alla skogshemman. P. Hjertijömla gård Åryd s. n. fanns över ett Hotal! Raggens klipptes fram på varen sedan de värsta nattfrosten gått över. Och när regnen körades blandades den med färsull. Men tröcknades icke såsom ragg utan först sedan den spremnts till garn. Var den aldrakästa fotbeklädnad man kunde ønska sig i snö och kold. Med "lunnergräs" (= Myrko) svept om fötterna, Raggseckar stampa, samt en Björkevirja bunden om byxen så att icke snön körp upp på benen placir man sig utmärkt utan annan skodow hela dagane i skogen. Raggens var rätt motståndskraftig även mot väta. Vi finne, knapt någon Gét och sockarne ha förenat.

Hundhår - Gamla gubbar, som av ålder och minskad kroppsenergi knappast har någon kroppsvarme, samt leda av gikt i benen, försökte om möjligt att få rätt på hundull som blandades något med färsull, körades spärras och stickades till strumpor som de sen begagnade. Till ochs voro dessa strumpor varma, och så troddes de ega förmåga att "dra gikten ur kroppen". Varmare än ullstrumpor voro de verkligen, men om

et även verkae som medicin han jag icke gā i god för! Hanfull var emellertid vår att skaffa, ty det fanns ja' eftersomar.

Ovanliga spänadsämnen.

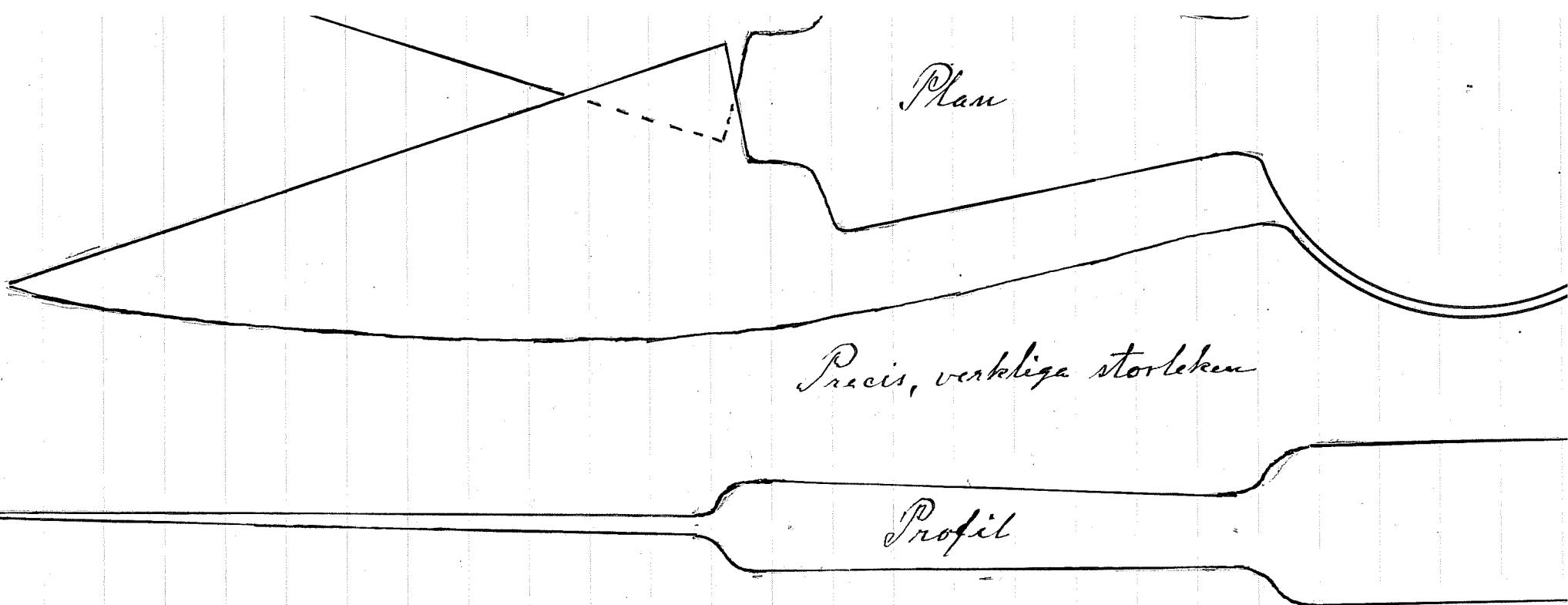
När det inträffade att kvinnorna under den kalta årstiden behöve ge barn föd, brukade de för att skydda brösten mot förkyllning, ha en så kallad "Barm-lase", lagt över bröstet. I regel var dräna stickad av ullgarn, men alla önskade ha en av harull, churen nästan aldrig något kvinnas kunde få denna önskan uppfylld. Ytter av bröst på harar, ty sådana fanns i hundratal, utan emedan alla harar som skyddades till stan eller till folket i utbygden. Skogsböw hyste antipati för harkött. Befann han sig på ett gille där harstek rånkades, gick han detta förbi sålänge annan mat fanns. Ursprunget till denne förra som känner jag ej! När inga harar konsumerades, kunde inte någon harull fås.

Men där och jag som i vrektal levde i skogarna av det som vi med bosson kunde förskaffa oss, kunde till någon gynnat bondmora skaffa saven harullen blanvad med någon farull, karvad och spanns precis som farull och harav stickades "barmlasar". Dessa soro farviga

om jag minnes rätt sätta 6-7 tum höga och mellan 10-12 tum långa
 De kuras mellan linstycket och lifstycket. Det var emellertid praktiska
 och praktiska bröstvärnare! Minna som silke, blövo icke så lätta styra
 och solkiga som de som stickats av ull, samt voro lättare att rengöra
 Vagon gäng hävor att en skytt lätt göra sig strumpor av harull!
 dessa voro både varma och mjuka men förargliga i så måtto att kom
 man i näcketen av hundar skulle dessa oöilkortligen underöka benen
 En äldre hund möjde sig med att nosa på lemen, men en hundvalp
 ville gerna prova tänderna på strumporna. Men det var som sagt
 få gånger harull kom till användning.

Unna jag avslutar rengördsca för ullen, vill jag fastläm det strängt tagit
 ej hör till frågorna. Om talas ullen egenkäfje att kunna "spå väret"
 Fenomenet, hämtat av vaji "sponekäring", torde vara okänt för vetenskaps-
 männen! Det förekom ibland om vintrarna att när man finhövde ull
 och skulle lägga ifrån sig den färöiga lilla kardan, att den, liksom den
 varit levande med otrolig evighet ringrade sig fast, icke allernast
 vid mänskans händer och armar utan även vid vilket annat föremål

4328

Plan

Precis, verkliga storleken

Profil

Gammal ullsax av Smålands typ

Kopit på Väckijo' maaken da" äot si ringde fo kongen
(Gjataringsningen för Karl XIV Johan 1844 räknades som försök,

